

7. Marshall-planen

Vi er på Harvard universitetet i 1947. De færdiguddannede studerende er på vej ud i verden.

Manden der taler for dem, er USA's daværende udenrigsminister George C Marshall. Anders Agner, en tale på et universitet og alligevel et af det tyvende århundredes mest definerende øjeblikke

Et af det tyvende århundredes mest definerende øjeblikke i et af de vigtigste øjeblikke i forhold til den europæiske udvikling i den sidste halvdel af det tyvende århundrede og leverede af en mand, som den dag i dag bliver hyldet for den Relation der er mellem USA og Europa,

Made in Amerika, når USA forandrer Danmark i dette program og Marshallplanen og hvordan den forandrede verden.

USA er verdens mest magtfulde land. På tværs af Atlanten, kan det der sker i USA, forandre Danmark taget så. I Made in America, når USA forandrer Danmark, tager vi ti afgørende øjeblikke i USA's historie og går tæt på, hvordan begivenhederne forandrede Danmark og verden omkring os.

De to faste medvirkende i programmet, Anders Agner, der er chefredaktør på Kongressen.com, og Peter Henningsen, der er historiker og museumschef på Frilandsmuseet. Din vært er Lasse Charli Pedersen.

Peter Henningsen, du er jo historiker og for en gangs skyld i det her program, så tror jeg faktisk vi har brug for lige at starte med lidt historieundervisning, så vi lige er med på. Hvad er det her, det handler om? Den forholdsvis korte version af, hvad det er Marshallplanen er?

Den meget korte version, det er at efter Anden Verdenskrig, ligger Europa i ruiner. Det vil sige, det gør det amerikanske marked også, fordi de sælger traditionelt til Europa. Men europæerne har ikke råd til at købe. Amerikanerne ønsker at genopbygge det europæiske marked, så de har nogle at sælge varer til. Det er den ene side af

sagen og den anden side af sagen. Det er også, man kan knytte de europæiske lande til sig politisk. Vi er jo i begyndelsen af den kolde krig, og man ser det også som et instrument til at knytte europæiske lande til den amerikanske fløj. Om man så må sige. Man tilbyder faktisk også Sovjetunionen Marshallhjælpen, men de takker meget forståeligt Nej, og det er også meget palaver i Danmark, fordi at man har så traditionelt ført udenrigspolitik, hvor man står uden for blokkene. Men her bliver man tvunget ind i en politisk blok, men ender til sidst med at stemme ja. Der er kun DKP, der forståeligt nok stemmer nej.

Men hvad det helt konkret man går ind og tilbyder landene i dette her fuldstændig ødelagte Europa?

Jamen, man tilbød dem jo en meget, meget stor økonomisk hjælp. Og i perioden fra 1948 til 1953. Da modtager Danmark over 300 millioner dollars simpelthen til at købe varer for i USA.

Og det er rigtig mange penge dengang. Det er rigtig rigtig mange penge dengang. Men der kommer også nogle betingelser med den her hjælp. Det er ikke gratis.

Den er ikke gratis, fordi det er tilfældigt. Dels er der nogle underliggende betingelser, og så er der også noget, der står skrevet mellem linjerne. På den ene side. Der er jo den betingelse af, at man giver USA indblik i landets økonomi og økonomiske forhold. Det er jo en af grundene til, at Sovjet takker nej. De skal ikke have nogen amerikansk indblanding i deres økonomi. Altså fordi USA skal ligesom have kontrol med hvad bliver pengene brugt til, for det skal være med til at bygge Europa op? Og så er der selvfølgelig også nogle betingelser om, at varer købes i USA, det som jo er et af USA's andre underliggende mål. Der er jo at skabe frihandelsområde. De er selvfølgelig interesserede i at få et marked og få toldbarrierer sat ned, sådan at de har nogen at sælge til. Så det er også det første skridt hen mod det Måske som bliver faktisk til Den Europæiske Union altså skabt et frihandelsområde. Det går også lidt ud over USA. Det var så ikke en del af den oprindelige plan, men man får nedbrudt alle de toldgrænser, som der er i Europa, og som man har haft siden 1600 tallet. Skyhøje toldgrænser i Europa.

Så verden bliver på mange måder moderne, Anders Agner for lidt siden. Der sagde du, at det var svært at undervurdere dette øjeblik. Det var et af de virkelig definerende øjeblikke i det 20. århundrede. Hvorfor er det at det får så stor betydning?

Las os lige huske hinanden på, at det kun er to år siden Anden Verdenskrig er slut. På det tidspunkt, hvor Marshall kommer med denne her tale og på det tidspunkt, der ved man stadig gik om tredje verdenskrig er noget der er nært forestående, man har set to verdenskrige i løbet af ganske få årtier, og Europa ligger i ruiner på det her tidspunkt. Det man i al fald ved også fra amerikansk side Det er at usikkerhed, det kan føre til potentielt meget uheldige udviklinger, og at fattigdom kan bane vejen for demagoger, som man for eksempel havde set i 30ernes Tyskland, hvor Hitler han så udnyttede den meget desperate stemning, der var i Tyskland på det tidspunkt. Til at komme til magten på den måde han så gjorde det, så man ved godt fra amerikansk side fra Marshalls side, at der er behov for at stabilisere Europa. Og hvis man så samtidig gør det på en sådan facon, så de rammer, man definerer rundt om en stabilisering er en ramme, man skaber rundt om den fred, man gerne vil have til at blive stående, er dikteret på amerikanske præmisser, sådan som det jo vil blive i det øjeblik, man kommer og siger, nu skal I se engang.

Vi vil virkelig gerne hjælpe, og vi vil virkelig gerne være venner.

Vi synes, vi skal ses noget mere. Her er en stor pose guld. Så er vi også enige om, at vi leger ud fra de regler, som vi sætter op. Og den må man jo sige i forlængelse af Peters pointe før, den køber en lang, lang række europæiske lande, deriblandt Danmark. Vi vil gerne med, og det kommer man så også, og det er jo i virkeligheden det, der lige siden da har defineret rammen for det transatlantiske forhold, inklusive det, der er mellem Danmark og USA. At det er USA, der sætter dagsordenen, og det amerikanerne siger, det er det, vi gør.

Det skal vi snakke rigtig, rigtig meget mere om, inden vi gør det. Så skal vi lige en tur tilbage til det ødelagte Europa efter Anden Verdenskrig.

I dette øjeblik meddeltes det, at Montgomery har oplyst, at tyske tropper i Holland, Nordvestjylland og i Danmark har overgivet sig.

I 1945 år har Anden Verdenskrig lagt store dele af Europa i ruiner.

Her er London.

USA er den reddende allierede, og man har mere på kistebunden, fordi de fraregnet angrebet på Pearl Harbour ikke blev angrebet på egen jord. USA iværksætter den såkaldte Marshallhjælp opkaldt efter den amerikanske udenrigsminister George Marshall

Det er en økonomisk hjælpepakke af enorme dimensioner. Den skal sørge for, at Europa kan komme på fode igen efter den ødelæggende krig. Udover at være en økonomisk hjælpepakke bruger USA også pengene til at præge modtagerlandene i amerikansk retning og sørger for handel mellem Europa og USA. Det sker i en tid, hvor Europa bliver delt mellem kapitalisme i vest og kommunisme i øst.

Peter Henningsen. Hvis vi skal prøve at gribe ind i de, hvad det så egentlig var Marshallplanen gjorde ved Europa og måske i virkeligheden Mest interessant ved Danmark. Hvad var sådan de store tydelige ting, der skete nu hvor de her som vi sagde rigtigt mange penge, begyndte at komme.

Men det er jo en klassiker, at vi forbinder meget af Marshallhjælpen med denne her Mass Ferguson traktorens, som rigtig mange af os kender fra vores barndom. I hvert fald hvis vi er fra landet. Der står stadig ikke rigtig mange af dem. Den symboliserer for os Marshallhjælpen, mekaniseringen af det danske landbrug. Det er egentlig lidt fortegnet for mekaniseringen af det danske landbrug har været i gang i lang tid før, det starter dybest set allerede i 1800tallet på de store godser, kommer så på de større gårde i løbet af det tyvende århundrede. Men man diskuterer stadigvæk efter krigen, om traktoren faktisk har en fremtid, fordi at det er dyrt. Det er rigtig, rigtig dyrt.

Og for lige at prøve at få lidt kontekst. Så snakker vi egentlig om, at Danmark frem til Anden Verdenskrig stadigvæk i rimelig høj grad er et landbrugssamfund.

Danmark er bestemt et landbrugssamfund også 1950'erne igennem. Det er landbrugs kulturen det, vi kalder den grundtvigianske andelstids kultur, der præger danskheden, ikke. Danskheden er en bondskhed I denne periode og er det til langt op i det tyvende århundrede. Det er bønderne. Det er Venstre bevægelsen der sidder på den kulturelle magt, ikke på den politiske magt, men de sidder på den kulturelle magt i landet, og Danmark er et bondebaseret land. Folk bor i landsbyer. De bor i små samfund med andelsmejeri og købmænd. Og så videre og så videre, som vi kender fra Morten Korch

film, det er andelstidens Danmark. Og det er det Danmark, som efter Anden Verdenskrig kommer i krise. Landbruget kan ikke tilbyde så høj løn. De kan i øvrigt ikke konkurrere med udlandet, og ungdommen begynder i endnu højere grad at vandre til byerne. Det gjorde de også før, men i endnu højere grad.

Og med Marshall hjælpen kommer så også maskiner...
jamen maskinerne var der egentlig så småt i forvejen. Men man har jo ikke råd til virkelig at mekanisere. Men det kommer så efter krigen, fordi man har svært ved at skaffe arbejdskraft. Så tager man med kyshånd imod den her mekanisering og køber især landbrugs teknologi hjem symboliseret ved Fergusonstraktoren, hvilket så bare forstærker udviklingen. For så er der endnu mindre arbejde på gårdene. Og så er der endnu flere unge, der vandrer til byerne og gør noget andet. Sidst så har vi den udvikling, vi kender i dag, hvor bondens sidder alene derude med sin kone. Disse tusindvis af landbrug, der var i Danmark i 1950'erne, er simpelthen gået ned med 90 procent. Eller sådan et eller andet og bønderne i dag har jord, der er større end godserne i gamle dage.

Så kan man sige, at Marshallplanen ikke skaber det moderne dansk landbrug med den accelererer den udvikling, hvor vi flytter fra landet til byerne.

Det er der slet, slet ingen tvivl om, den har ikke skabt det, for den var i gang før. Men den accelererer voldsomt på grund af, at traktorens indtog og den øvrige teknologi på landbruget. Så den accelererer kraftigt. Den udvikling, der allerede var i gang, det var nok sket alligevel, men det var ikke sket så tidligt. Det var sket senere.

Men du nævner så også, at det her med, at dette sker Det gør så også, at der kommer et kulturelt opbrud, hvor vi går fra denne her højskolebevægelsen ude på landet til at folk nu bor og orienterer sig i byerne. Det hænger sammen på en ny måde. Vil du ikke prøve at uddybe det?

Men der sker klart det, at det danske samfund har frem til Anden Verdenskrig været et samfund, der var baseret på bondens værdigrundlag, altså landmandens værdier. I en Morten Korch filmene, som jeg nævnte før, og hele det værdigrundlag forsvinder jo, når dem som står for det, altså bønderne og de unge vandrer til byerne, så skifter det kulturelle udsigtspunkt fra at være. Vi kigger mod landet til Nu kigger vi på, hvad der

sker i byerne. Bønderne kommer jo i mindretal. Det kommer de også politisk. Vi ser jo, at det landbrugsorganisationer altså mister simpelthen vækst i løbet af det tyvende århundrede. Vi har jo ikke engang en egentlig landbrugsminister mere. Det var jo en af de virkelig vigtige ministre tidligere for landbruget var det bærende erhverv, og man kunne altid gå frem og sige, det er bøndernes interesser, det gælder. Det er det bærende erhverv, der er vores eksport. Det kan man overhovedet ikke komme med i dag. Bønderne betyder ingenting mere i dansk politik.

Vi skal lige høre et indspark fra Ole Sønnichsen. Der har skrevet flere bøger om amerikansk historie. Jeg spurgte ham og forholdet mellem Europa og USA som følge af Marshallplanen.

Der sker det i efteråret i 1944, da de allierede godt kan begynde at se at Hitler han kommer til at komme i knæ, så begynder man også at kigge på, hvad skal der ske med Europa bagefter, der er jo sønderbombet Europa, hvem skal genopbygge det, hvem skal tage ansvaret for det, så begynder man jo at tænke hvad skal den amerikanske rolle være, der kommer faktisk tidligt i efteråret en henvendelse til William S. Knudsen fra folkene omkring Roosevelt der siger vil du ikke nok med det store erhvervstalent du har, det du har kunnet både for bilproduktionen i USA og siden for krigsopbygningen, krigsmaskinen under anden verdenskrig, det talent vil vi gerne bruge, du skal flytte til Danmark, og du skal blive særlig ambassadør og derfra skal du hjælpe os med at genopbygge Europa, så det der ender som Marshall hjælpen og Marshallplanen med andre navne på blev i virkeligheden tilbudt eller i hvert fald at blive en del af denne her William S Knudsen, og han følte sig omvendt gammel, træt og slidt, han var over 65 år, han takkede pænt nej og faktisk var man så ivrig for at få ham afsted at man accepterede ikke hans nej, sendte et nyt brev og understregede at Præsidenten bakkede op, men alligevel sagde Knudsen det kan jeg simpelthen ikke, jeg skal hjem til min familie, jeg kan ikke stå for mere opbygning af noget som helst.

Det kommer også til, Marshallplanen som en del af den her større amerikanisering kommer også til at betyde rigtig meget sikkerhedspolitisk, og hvordan Danmark agerer? Det er klart fordi at i kølvandet på Marshalls tale, der begynder vi så at se konturerne af det, der ender med at blive til NATO.

Usa har allerede i slutningen af Anden Verdenskrig taget initiativet til et andet, meget, meget stort og stadigvæk den dag i dag bærende internationale organ, nemlig det som hedder FN.

Og det er jo noget, som Roosevelt i sin tid har udtænkt nærmest på dødslejet, at der skal skabes en eller anden form for international ramme, som kan være et værn mod tredje verdenskrig. Og det er jo så også det, som vi stadigvæk her 75 år efter fortsat lykkedes den dag i dag. Men man prøver at skabe institutioner. Man prøver at skabe sikkerhedspolitiske alliancer, som i hvert fald i endnu højere grad styrker muligheden for at bevare freden, men igen gør det på amerikanske præmisser. Vi skal også bare have med her: på det tidspunkt, hvor Anden Verdenskrig nærmer sig sin afslutning. Blandt andet omkring Potsdamkonferencen, som man holder tilbage i udkanten af Berlin, hvor det er til at begynde med President Truman der har overtaget efter FDR er afdøet ved døden. Starter så også med det er Winston Churchill, han må så udskiftet midtvejs, fordi han taber valget, og så bliver det så Clement Atley der gør det færdigt. Og så sidder Stalin der for Sovjetunionen. Det er en oplevelse, som ryster både amerikanerne og briterne ganske ganske gevaldigt. Stalin er kommet til Potsdam med sine kanoner ladte og med en konfrontationskurs, som i hvert fald også gør, at både til at begynde med Churchill, og siden hen et stykke hen ad vejen Atley og så i særdeleshed Truman kan se. Jamen, det her med, at vi kunne enes om at stoppe Hitler og besejre ham og stoppe Anden Verdenskrig. Jamen, det var så også der hvor vores interessefællesskab. Det ophørte. At Stalin vil noget helt andet med verden, end amerikanerne vil. Og det er derfor, man har brug for at være i offensiven. Man har brug for at skabe disse alliancer. Man har brug for at skabe de relationer, således at man knytter lande som Danmark tættere til USA, fordi alternativet er, at man fra amerikansk side er bekymret for, om de alternativt vil knyttes til Sovjetunionen.

Så hvordan ser du egentlig... På den ene side er der nogle, der vil argumentere for og sige Jamen, Marshallplanen er med til at skabe Øst og vestblokken. Ser du det i virkeligheden mere som om, at det er en måde, man fra amerikansk side prøver at forsikre sig mod den østblok, der allerede er på tegnebrættet?

Ja, det må man sige, at det i høj grad i hvert fald et greb, man prøver at gøre brug af, netop for at Stalin ikke skal blive ved med at udvide det sovjetiske territorium. Fordi han kommer til Potsdam konferencen med et klart ønske om at skulle have mere land. Sovjetunionen er ikke stort nok, som det er på det tidspunkt. Han skal have mere af en del af den fordeling, der skal laves i kølvandet på at Anden Verdenskrig er overstået.

Jamen det er altså med udgangspunkt i, at Sovjetunionen skal være meget, meget større, det er egentlig det han forventer, at takken for, at han hjalp med at besejre Hitler. Så det er derfor, man fra amerikansk side tænker, at vi er nødt til at styrke den vestlige alliance, fordi ham vi har at gøre med i øst. Han er en barsk herre, som absolut ikke sådan lige at bide skeer med.

Og i forbindelse med, kan man sige med hele Marshallplanen, så får vi så også det her, hvor man ikke bliver tvunget men man bliver kraftigt opfordret til at komme ind i NATO.

Ja, og det er jo igen der, hvor man så kan se et af de varige aftryk, der er sat i forhold til den dansk amerikanske relation, fordi det i høj grad stadigvæk er en alliance, som er relevant den dag i dag. Den er godt nok under pres, ikke mindst fordi, at den siddende amerikanske præsident, Donald Trump, ikke just mener, at lande i Europa, nogen af de andre medlemslande bærer en tilstrækkelig stor del af byrden, og det vil han gerne have til at gøre, men det er klart, at man knytter den sikkerhedspolitiske alliance på en sådan facon, så man også gerne ser, at det er på amerikanske præmisser, at NATO kører, så det ikke uden grund. Det kan godt være jeg får et par enkelte NATO generalsekretær på nakken, når jeg siger det her. Men det er til stadighed ikke blevet sådan, så NATO foretager sig noget, som Amerika ikke ønsker, at NATO skal foretage sig.

Og for lige at få den danske vinkel med, så er det vel heller ikke sådan, at Danmark foretager sig noget, som NATO ikke ønsker, jeg tænker også på sådan noget som Thule og Grønland?

Nej, det er klart, altså noget af det, der selvfølgelig er tydeligt den dag i dag. Også i forhold til, hvad Marshall planen betød for den dansk amerikanske relation. Det er jo selvfølgelig de aktiviteter, som USA helt tilbage Siden da har haft og stadigvæk har på Grønland, det er helt tydeligt.

Peter Henriksen, en helt anden omgang noget for noget. Du taler tidligere om de her Ferguson traktorer der står måske lettere pensionerede rundt omkring i de danske lader, men at der også var et krav om, at pengene skulle bruges til at købe amerikanske varer. Det var også for at skabe et amerikansk marked. Med et marked med varer kommer der tit også en kultur, hvor meget accelererer det? Den amerikanske eller

hvordan er måske mere interessant accelererer det her den amerikanske kulturs indflydelse i Danmark.

Altså i første omgang bliver det nok først og fremmest via altså landbrugs teknologien. Vi kan også tale om noget som biler, som kommer til fra USA og altså amerikanske varer. Teknologiske varer. Men det er klart, at det er jo bare starten på en bølge. Senere følger alle mulige andre kulturelle produkter, især Hollywood film og alle de her ting. Amerikanske ikoner, tegneserier og Anders And blade som jo kom det første i marts 1949 – ja Coca Cola alle de amerikanske kulturprodukt, der følger i kølvandet. Og det bliver jeg selvfølgelig også, fordi vi har den kolde krig. Vi definerer os i forhold til Sovjetunionen altså øst, vest og vest er bare defineret ved en amerikansk forbrugskultur. Det er det, der definerer Vesteuropa, og det gør det jo stadigvæk på mange måder. Selv om der er tegn i sol og måne på, at det asiatiske marked kraftigt er ved at vinde ind. Og tænk bare på koreansk k-pop og sådan noget. Det er helt utænkeligt tidligere med asiatisk pop, så vi står måske faktisk i en transistionsperiode, hvor det amerikanske er ved at miste fodfæste. Det kan vi sige noget om om 50 år. Det kan vi ikke sige nu, men det er ret spændende

I forbindelse med amerikansk kultur skyller ind over landet, selvfølgelig også fordi vi får de her varer. Det du forklarer her, så kommer det vel også på et tidspunkt, hvor vi har brug for at vende os væk mod noget, jeg tænker tidligere har man vel kulturelt meget orienterer sig mod syd i Danmark mod Tyskland. Det har man vel heller ikke så meget lyst til lige efter anden verdenskrig?

Altså det er klart hvis man tager det nordeuropæiske kulturområde. Bortset fra det britiske har det jo altid været orienteret mod Tyskland. Altså Tyskland var kulturens hjemland. Poesiens, musikkens, det er jo her alle de skønånder, filosoffer osv. Kom fra. Det var også derfor, Nazityskland var sådan et chok og et spark i ansigtet på europæerne. Det havde vi ikke forventet ville komme fra Tyskland, og det er klart efter krigen. Så vender man sig ikke mod Tyskland, fordi det er jo stadigvæk alle de gamle nazister, der sidder der ved at styrer og der opstår helt nær mistænksomhed. Og hvor? Hvad lavede du under krigen? Det er bare ikke comme il faut at være tyskorienteret. Så nu vender man sig mod USA. Det er jo samme periode, man holder op med at gå med hat, så man kan sige, at hatten symboliserer skiftet fra Tyskland til Amerika.

Ja, man vender sig vel også naturligt mod sejrherreerne. Amerikansk kultur har lige tromlet hen over og er kommet og reddet Europa?

Men det er jo klart at sejrherreerne skriver historien, som vi siger, sådan har det altid været. Så ja, selvfølgelig. De står med. De står med alle. De står med laurbærrene, og det er selvfølgelig dem, man ser frem til og frem imod.

Hvis vi lige skal prøve at runde af hen mod slutningen, så synes jeg egentlig, det er interessant at kigge på, at det her kommer som en bølge ind over Europa. Det kommer både med hård magt og med blød økonomisk magt. Er det også her, at man hvad skal vi sige sår kimen til en anti-amerikanisme, at man også at man får en væmmelsen mod at Nu skal de komme og bestemme, hvordan vi skal være.

Ja, det kan man vel godt sige, man har ikke beskæftiget sig på den måde kulturelt så meget med USA før. Men i og med at USA får den her dominans, så hører man også herhjemme meget mere om amerikanere og amerikansk kultur. Hollywoodfilm, ugebladene og så videre, og der er meget i den amerikanske kultur, som egentlig strider imod de gamle traditionelle europæiske værdier. Sådan noget som med, at man pranger ikke med sin rigdom. Det er noget man sådan holder skjult. Det gør dannede mennesker, det er nyrige der pranger med, pranger med deres rigdom, din trælse onkel, der har fået mange penge. Ja amerikanerne De har det med virkelig at prale med deres penge. Det strider mod traditionel europæisk kultur. Det er også det vi så ske i Rusland i 90'erne og nullerne. De nyrige russere, der praler med deres nye nye penge og bling bling. Og hvad ved jeg. Det strider grundlæggende mod de gamle europæiske værdier, som er faktisk aristokratiske, og der kan vi især kigge til England omkring, hvordan man gebærder sig med stil og som en gentleman. Gentleman er et europæisk fænomen. Bestemt ikke amerikansk.

Anders Agner i forbindelse nu vi runder af i forbindelse med det her med, at vi går ind i Marshallplanen, vi går ind i NATO, det der vel også sker, og som vel er det samme stadigvæk. Det er, vi går under USA's beskyttende arm.

Ja, og man kan sige, det sker samme år som Marshall Han holder den tale, som vi startede med at høre en bid af. Det er jo også at Marshalls chef, præsident Harry Truman på det tidspunkt lancerer det som der i dag er kendt som Truman doktrinen, der går ud på, at man var bange for at lande, der pludselig var ustabile, ville tippe over og

blive kommunistiske og derved sympatisere med Sovjetunionen. Og det var sådan noget, som gjorde, at Truman i første omgang satte den her rimelig offensive dagsorden og sagde så man gå ind og skrider til handling fra amerikansk og fra vestlig side, fordi det truer vores grundlæggende vestlige værdier og vores vestlige samfund.

Des mere kommunismen får fat. Det er jo ikke fordi vi her i 2020 sidder på samme måde og er bekymret for, om lande forfalder til kommunisme. Men der er stadig den her skillelinje, denne her opdeling enten er du med amerikanere, men også med de andre, hvem de andre så end er. Og det ser man jo stadigvæk i politisk regi.

Det er vel ikke er noget... Bush han fornyer den jo i forbindelse med krigen mod terror. Det er vel ikke noget, vi i dag i Danmark stiller spørgsmålstejn ved, hvor vi hører hjemme?

Nej, men vi kommer måske til i højere grad apropos det Peter var inde på før. Med at vi står måske lidt i en brydningstid, fordi man kan se en ny type. Måske er det forkert, der er mange der har travlt med det der med, om vi er på vej ind i en ny kold krig med USA og Kina. Det tror jeg måske, man skal passe på med at kalde det. Men der er ingen tvivl om, at vi er på vej ind i en ny tid, hvor man for eksempel som virksomhed også her i Danmark skal til at tage stilling til om er du med amerikanerne eller er du med kineserne? Det kan du allerede se nu i erhvervslivet, og det er der ingen tvivl om, at det kommer vi til at se endnu mere til i de kommende år, så på den facon så vi noget ind i en ny fase. Men nogle af de ting, der allerede blev defineret i kølvandet på Anden Verdenskrigs afslutning fra amerikansk side. De gør sig stadig gældende den dag i dag.

Og det er jo rigtig, rigtig interessant fordi før Der siger du Peter, at vi begynder også at have nogle nye kulturelle indflydelser med k-pop og lignende.

Du kan bare se ved særlige tilfælde. Det taler vi ikke om tidligere. Jeg synes det skal med, hvor hele generationen, som var børn i 50'erne, opvokset med Anders And og amerikanske tegneserier. Så er ungdommen de sidste tyve år vokset op med manga, asiatiske film, asiatiske tegneserier, asiatisk musik. Hvad kommer det til at betyde i fremtiden, hvor man kulturelt knytter sig Hen ikke? Det kan vi ikke sige noget om nu.

Og så stiller jeg jo det helt store og vanvittigt svære spørgsmål her til sidst. Marshallplanen skaber en lang periode, hvor vi kan nærmest ikke kan blive amerikanske nok, hvor vi går under amerikansk indflydelse. Men er det så i virkeligheden den periode, vi er på vej ud af lige nu?

Det vil jeg sige ja til.

Anders?

Der er noget kunne tyde på, at vi i hvert fald er ved at tage nogle af de første skridt i den retning. Om vi så går planken hele vejen. Det må vi så se om 50 år, som Peter foreslår til en meget, meget fremtidig sæson af Made in America. Der er ingen tvivl om, der er sket et skred. Om det så er hele vejen væk fra USA. Det må vi jo så vente og se. Men der er sket et skred. Det er tydeligt.

Vi ses som 50 år. Meget gerne. Det bliver festligt nede på afdeling E4 på plejehjemmet. Tak skal I have begge to. Dette var Made in America om Marshallplanen.

Programmet her var produceret af KISS content for Loud og Nationalmuseets medie Vores tid. Tilrettelægger og producer var Tom Carstensen, Christina Fabrin hedder jeg, og jeg har speaket. Lasse Charlie Pedersen var vært og redaktør.